MARTI

Sándor Márai 1900'de dönemin Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda, bugünkü Slovakya'da doğdu. 1928'e kadar çeşitli Avrupa şehirlerinde gazeteci olarak çalıştı. Kafka hakkında yazan ilk eleştirmenlerdendir. 1928'de Budapeşte'ye döndü. Ancak önce faşist rejimle, sonra da komünist rejimle uzlaşamadığı için 1948'de Macaristan'ı terk ederek ABD'ye yerleşti. Karısının ölümünün ardından 1989'da intihar edene kadar da bu ülkede yaşayıp Macarca yazmaya devam etti. Elliden fazla roman kaleme almıştır. Bunların çoğu ölümünden sonra belli başlı Avrupa dillerine çevrildi ve ona 1990'da Macaristan'ın en saygın ödülü olan Kossath ödülünü kazandırdı.

Başlıca kitapları: *Parma Kontesi*; *Eszter'in Mirası* (YKY, 2009); *Buda'da Bir Boşanma* (YKY, 2011); *İşin Aslı, Judit ve Sonrası* (YKY, 2019); *Mumlar Sonuna Kadar Yanar* (YKY, 2024).

Esen Tezel 1978 yılında İstanbul'da doğdu. Alman Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nü bitirdi. Franz Kafka, Stefan Zweig, Thomas Mann, Thomas Bernhard, Cees Nooteboom, Ralf Rothmann, Sándor Márai gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı. Halen serbest çevirmen olarak çalışmaktadır.

Sándor Márai'nin
YKY'deki kitapları:

Eszter'in Mirası (2009)
Buda'da Bir Boşanma (2011)
İşin Aslı, Judit ve Sonrası (2019)
Mumlar Sonuna Kadar Yanar (2024)
Martı (2026)

SÁNDOR MÁRAI

Martı

Roman

Çeviren
Esen Tezel

YAPI KREDİ YAYINLARI

Martı

Adam dolmakalemin ebonit kapağını itinayla kapadı; yavaş ve temkinli bir hareketle, neredeyse bir cerrahın keskin neşteri ya da bir kimyagerin yaşam ve ölüm, bütün köy için şifa ya da zehir ihtiva eden flakonu eline alışı gibi. Bir süredir her hareketi böyle dikkat çekici derecede temkinliydi. Piyano çalmaya, yazı yazmaya, eskrim yapmaya talimli parmakları, bu kemikli, uzun ve beyaz parmaklar, şimdi neredeyse bitkin bir halde çalışma masasının üzerindeydi; sanki bir düellonun, sert, erkekçe bir mücadelenin ardından dinlenmeleri gerekiyordu. Son kelimeyi yazan, tuvale son fırça darbesini vuran, piyanoda son notayı çalan ve bir daha asla tekrarı olmayacak bir şeyin sona erdiğini bilen sanatçı elleri böyle durur.

Fakat bu eller aynı zamanda, bir direnci bastırmak zorunda kalmış gibi duruyordu. Sanki biriyle güreşmişlerdi. Katillerin elleri suçu işledikten hemen sonra nasıl görünür, diye düşündü adam ve dikkatle ellerine baktı. İnsan kendisi hakkında pek az şey bilir. Bedenimiz hakkında bile güvenilir bir bilgimiz yoktur. O halde doğasını hiç tanımadığım, sadece kıpırtılarını algıladığım ruhumdan ne umabilirim ki? Peki ya başkalarının elbette çok daha az tanıdığım ruhlarından? Biz insanlar birbirimizden ne umabiliriz? Henüz kurumamış olan el yazısının üzerine eğildi. Kalemlikteki yazı gereçlerinin arasından bir kırmızı kalem alarak kâğıdın kenarına enerjik bir hareketle *çok gizli* yazdı. Şimdi zili çalacak, elyazmasını daktilo kıza verecek, kız da metni temize çekecekti; çok gizli bir şekilde. Ardından kendisi bunu bir zarfa koyarak bakana iletecekti. Bir şey başlamış olacaktı: Şu anda henüz kâğıt üzerinde kurumamış olan birkaç yazılı kelime yaşamaya başlayacaktı. Matbaalarda rotasyon baskı makineleri bu kelimeleri siyah mürekkeple basacak, radyoda bir ses kulağa sahte gelen bir teessürle bu cümleleri dünyaya haykıracak, milyonlarca insan bu kelimeleri okuyacak, duyacak ve

bembeyaz kesilecekti. Ellerine baktı ve uzun parmaklarının özel bir efor sarf ettikten, bir düellodan ya da bir saat Beethoven sonat çalıştıktan sonra olduğu gibi titrediğini görerek memnun oldu. Sanat ya da düello mu? Neticede bir emre uymuştu. Bu birkaç cümle yarın duyulacaktı. Telefonlar çalacak, bir kadın radyodan duyduğu bu kelimeler karşısında çocuğunu bağrına basarak gözyaşlarına boğulacaktı. Fabrikalardaki işçiler çalışmayı bırakacak, kelimeler yaşamaya başlayacaktı. Hayatın dokusuna işleyecek ve devasa bedenin kan dolaşımında aşı gibi dönecekti. Devlet, o büyük mekanizma, bu kelimelerin etkisi altında milyonlarca ince dişlisiyle çalışmaya ve millet, o büyük organizma, kalbi küt küt atarak yaşamaya başlayacaktı. Bu büyük tesiste disiplinli insanlar yaşıyordu ve hepsi de yalnızca, bu kelimeler vasıtasıyla çarklarıyla harekete geçecek karmaşık bir yapının minik zemberekleriydi. Ayağa kalkıp pencereye yaklaşarak aşağıdaki şehre baktı.

Gece kar yağmıştı. Kar ona daima masal kitabından bir sayfayı hatırlatırdı. Küçücük evler karda donmuştu ve aşağıda, nehirde buz kütleleri sürükleniyordu. Nehrin öbür tarafında sarayları ve kubbeli yapılarıyla büyük şehir. Sinirli bir hareketle alnını sıvazladı; ne zaman anılar ve duygular tünelinden fışkıran sıkıntı verici bir şeyi enerjik bir şekilde silmek istese böyle yapardı. Yarın bu kelimeler duyulduğunda ne olacaktı? Ya öbür gün? Peki ya bu kelimeler, genel olarak zaman adı verilen ve içine aldığını bir daha bırakmayan o daha muammalı, elle tutulmaz şeyin içinde neye dönüşecekti? Zaman, bir kez yolunu şaşırıp da kollarına düşeni çılgın bir âşık gibi ölümcül bir kuvvetle kendine bastırır. Pencerenin bir köşesinde buz kristalleri oluşmuştu; karmaşık figürler, sanki Japon bir ressam sırf eğlencesine amaçsız ve aşkın bir şeyler çizmiş gibi. Aşağıda nehir ve evler. Daha uzakta, sisin içinde ülke, milyonlarca insan. Daha da uzakta, sisin ve zamanın içinde başka ülkeler; o kendine özgü elementin, zamanın içinde dağılıp toplanan dev dalgalar. Almanlar. Ruslar. Okyanus. Küçük halklar, histerik bir heyecan içinde. Ve çok daha uzakta bir yerlerde, tarihin arka planında, açıklanamaz kaderiyle birey: Bir Çinli çıkıp tarlaya gidiyor, iki bomba saldırısı arasında sakin sakin çeltik tarlasında çalışıyor, yüzünde bir gülümseme, belki de düşüncelerinde bir şiir dizesi ya da bir buyruk.

Kırk beş yaşındayım, diye düşünüyor.

Günün birinde savaş sona erecek, o zaman artık genç bir adam olmayacağım.

Elleri arkada, odada geziniyor.

Odanın içi sıcak, bakanlık harıl harıl ısıtılıyor. Bina eski, odaların tavanı kubbeli, duvarlar kalın. Aslında burası bir makam odası değil, daha ziyade görkemli bir tür oturma odası. Duvarın kenarında sarı ipek kaplı, Biedermeier stili bir koltuk takımı. Masanın tepesinde bakanın portresi. Ve başka bir resim, Tisa üzerinde balıkçılar. Bakan karşı duvardan sert bir ifadeyle Tisa balıkçılarına bakıyor. Çalışma masasının üzerindeki her şey titizlikle düzenlenmiş. Köşedeki bir sehpanın üzerinde, metal bir sepetin içinde her dem yeşil bitkiler. Hayır, savaş sona erdiğinde artık genç bir adam olmayacak.

Oysa başladığında… Malum kelimeyi telaffuz etmekten hoşlanmıyor, düşüncelerinde bile. Başladığında kendisi burada, bu odadaydı; saat sabahın dokuzuydu. O sırada, her şey sona ermeden buradan ayrılmayacağına, ülkeden çıkmayacağına yemin etmişti. Böyle bir yemin ne anlama gelir? Korku, kırgınlık, bir tür kasılıp kalma, kaçış. Herkes bir şeylerden kaçıyor. O ise her şey temizlenmeden, şehirlerdeki ve insanların ruhlarındaki her şey eski yerini bulmadan, tanıdığı ve sevdiği şehirlere gitmeyecek. Yemin ettiği şey buydu. Bu yemin daha ne kadar geçerli olacak, yeminin sebebi olan şey daha ne kadar sürecek? Pencerenin önünde, nehrin, ülkenin, dünyanın üzerinde kalın bir sis tabakası var. Gayriihtiyari tekrar pencereye yaklaşarak sise bakıyor; sanki hayat karşısındaki tek cevap buymuş gibi. Ne çok tartışılıyor, kehanette bulunuluyor ve yalan söyleniyor! İki yıldır her gün, evde ve büroda, cemiyette ve sokakta, serinkanlı ve istihbaratı kuvvetli, sessiz ve gizli! Üstünlüğün ve soğukkanlılıkla verilen haberlerin arkasındaysa hep o titrek güvensizlik; insan dünyasında, insan iradesinin ötesinde şeyler de olabilir güvensizliği. Ve ne çok yazılı ve sözlü yalan! Bu yalanlar "istihbaratı sağlam bir yerden duyduğuma göre"yle başlar ve "tüm gerçekçi insani hesaplara göre"yle biterdi. "Dün biriyle konuştum"la

başlayan o raporlar. Ve bu "biri"nin olmayışının, dahası asla olamayacağının kesinliği; çünkü tüm bu olanlar artık tek bir kişinin amacı değil, insanüstü güçlerin isteği… Akşam operaya gidiyor.

Koyu renk takımını giyiyor ve operaya gidiyor. Kornolar cıyaklıyor. Locada kadınlar oturuyor, beyaz ten, siyah kadife; eldivenli eller opera dürbününü kaldırıyor, gözler karanlıkta vahşi hayvanların gözleri gibi parlıyor. Seyirci bölümünde bedenlerin boğucu kokusu geziniyor. Sahnede bir adam kalın sesiyle onur ve aşk üzerine bir arya söylüyor. Bu, Avrupa'nın en derin mefhumuydu; peki ne zaman? Daha dün ya da iki yıl önce. Her şey ne kadar güzeldi: Şehirler, karla kaplı coğrafyalardan hızlı trenle geçerek yapılan yolculuk, sıradağlar ve şelaleler, büyük otellerin elektrik ışığıyla aydınlanan rahatlığı, eski not defterindeki telefon numaraları, arkasında bir insanın yaşadığı rakamlar, Münih, Paris ya da Oxford'da bir evde; o numara birdenbire o insanı vücuda getirirdi. Çeşit çeşit resimler, zekice yazılmış kitaplar, şahane kadınlar, harika gündelik nesneler, okurken insanın bedeninde soğuk bir katılığın karıncalandığı şiirler. Bütün bunların arkasındaysa korkunç bir tür yalan ve acımasızlık, milyonlar ve yüz milyonlar, gittikçe daha fazla, sel gibi akan, büyüyen ve resimlere, kitaplara, kadınlara, şiir dizelerine gitgide daha az ilgi duyan yığınlar. Tartışmalar; dergilerde, bütün dillerde, meclislerde, bütün ülkelerde, gürültü patırtı ve her gün daha büyük bir ihtirasla uğuldayan daimi bir kalabalık. Ve sonra, bir sabah, bu sessizlik. Bir şey sona erdiğinde kendine özgü bir sessizlik çöküyor; dünyaya ve insanların kalplerine.

Hayır, diye düşündü, savaş sona erip tekrar seyahat edebildiğimde artık genç bir adam olmayacağım. Bu düşünce yakasını bırakmıyor. Sanki masanın üzerinde kuruyan satırlardan daha önemliymiş gibi. Sadece dünya yok, ben de varım. Denizi tekrar gördüğümde belki elli yaşında olacağım. Gemiler sabah Trieste'den kalkar. Yolcunun güvertede, altın rengi şeritli beyaz ceketleriyle iki sıra halinde dizilmiş *steward*'ların* arasından geçerek kamarasına çekildiği büyük beyaz gemiler. Yağlıboyanın o temiz, oturaklı kokusu. Kamarada her şey, tıpkı çözülmüş bir matematik formülünde

* Kamarot (İng.) (ç. n.)

olduğu gibi harika bir şekilde yerli yerinde. Gemi kalkar ve dünyada da her şey harika bir şekilde yerli yerindedir: Zamanda ve mekânda, her şey yerli yerinde. Burada bir meridyen, arkasında zaman ve Çin. Şurada başka bir meridyen, arkasında geometri formüllerinin kurallarına göre belirlenmiş olan Sidney. Dünyada harika bir düzen hüküm sürerdi. Ve deniz, ara sıra öfkesini kusarcasına koyu yeşil ya da açık maviydi; iki öfke nöbeti arasında çocukluğunu hatırlayan hırçın biri gibi. Sabahları dünyada uyanırdın, kamara panjurunun aralıklarından keskin ışıklarıyla Güney güneşi içeri saplanırdı; bir odanın sırlarını delik deşen eden suikastçılar gibi, altın hançerlerle. Yataktan fırlayıp panjuru açardın, odaya deniz kokusu ve güneş dolardı. Gemi durur, makineler hafif bir homurtuyla çalışırdı. Kıyıda beyaz taşlar ve üzerlerinde bez parçalarıyla koyu tenli insanlar. Biri şarkı söylerdi, *gala-gala*. Palmiyelerin altında, gölgede bir araba ve daha uzakta üç bin yıllık bir tapınağın eğri büğrü sütunları. Dünyada her şeyin böyle yerli yerinde olması harikaydı.

Bütün bunların arkasında gerçekten günah olabilir miydi? İnsanların insanlara, halkların halklara karşı bile isteye işledikleri günah? Günah ya da insandan daha güçlü bir kanun? Buna cevabı yok. Bazen bu soru aklına takılıyor; operada, işte ya da sorumluluk konusunda tartışan insanları dinlerken. O arada hayat geçip gidiyor. Sahip olduğu tek hayat. Bir süredir bu fenomeni, bu "geçip gitmeyi" çok net hissediyor; bir canlının organik değişimlerini büyüteç altında inceler gibi. (Ve ne tuhaftır ki üzülmüyorum.) Bir şeyler oldu ve bu sadece dünyada olmadı: Derisi, sinirleri, kan hücreleri, olanlara cevap verdi. Bu yıllarda onun kendi dünya savaşı, kişisel dünya tarihi de cereyan etti. Her şey olması gerektiği gibi oldu ve şimdi kendisi burada, bu tavanı kubbeli odada duruyor, kırk beş yaşında ve tuhaf bir biçimde sakin. Kalbinde hiçbir itiraz yok. Duygusallık yok. Eğer öldürülmez, çok büyük bir yanlışa imza atmaz, spor yapar ve güzel inceleme kitapları okursa, kendini delice bir tür korkuya ve tutkuya, geçip giden gençliğin verdiği umutsuzluğa kaptırmazsa, oldukça iyi on yılı daha var. Çok iyi değil ama oldukça iyi. Dikkatli ve nazik kalmak; kendine karşı da. Denizi, Çin'i ya da Oxford'daki o çay salonunu tekrar gördüğünde elli yaşında olacak. Bu arada savaş yaşanıyor ve geçip gidiyor.

Savaş şimdi burada, çok yakın. Oysa daha dün başka bir insanın kaderi kadar uzaktı. Yan odada bir adam var, kanser hastası: Adamın durumunu biliyor ve hiçbir şey hissetmiyor. Duyarlılık, evet. Savaş dün komşu ülkede patlamış; bu sabah gazeteleri okudu. Birlikler bilmem nereye ilerlemiş. Paris düşmüş. Paris'i son görüşü gece vaktiydi, dört yıl önce, taksiyle tren garına giderken. Araba Tuileries Bahçesi'nin yanından geçmişti: Mevsim yazdı, Zafer Takı'nı çevreleyen dairesel yolda ışıklar pırıldıyordu. O zamanlar gençti; kafası karışık ve umut dolu olacak kadar genç.

"Peki ama hayattan daha ne bekliyorum?" diye soruyor.

Zili çalıyor. Sekreter içeri girerek el yazısını alıyor.

"Öğleden sonraya lütfen" diyor adam soğukkanlılıkla.

Ardından amirane bir tonda ekliyor: "Çok gizli. Lütfen saat dörde kadar bitirin ve bana bizzat teslim edin."

Yalnız kaldığında gözlerini yumup elleriyle yüzünü kapatıyor. Uzun süre böyle oturuyor. İşte başladı, diye düşünüyor. Daha dün bir havadis ve bir çıldırmışlık hali olan şey bugün burada, bu odada, pencerenin önünde; nehri ve evleri de vuruyor. Şu anda sekreter metni daktiloda yazıyor, öğleden sonra da kendisi onu bakana teslim edecek. Ve ardından sebepler, gerekçeler, görüşler ve olgular insanları başlatmaya mecbur bıraktığı için bir kez başlayan şeyin devamı gelecek. Elleri yüzünü örtüyor.

Şimdi bu yüzü göremiyor, büroda ayna yok; aslında kendi yüzünü tanımıyor. Saçları kırlaşan adamın resmi ve disiplinli hatlarının arkasında daima bir çocuğun yüzü ışıldıyor. Sadece bu çocuğu seçebiliyor, belli belirsiz; ölmüş bir çocuğun yüzünü hatırlayışımız gibi.

O böyle otururken bir kadın aceleyle büyük binanın merdivenlerini çıkıyor. Adımları bir kuşunki kadar hafif, sanki bir basamaktan diğerine sekiyor. Adama koşuyor ama adamın bundan haberi yok.

Bu kadını tanımıyor, hiç görmedi. Hâlâ masanın başında oturmuş, yüzünü kapatıyor. Savaşı düşünüyor ve bu kelimenin yarın ya da bir yıl sonra, gerçekte ne anlama geleceğini tasavvur ediyor. Bugüne dek savaşı yalnızca sinema salonunda görmüş olan herkes

onunla, artık sadece adı ve ünü değil, bedeni de olan bir insanla tanışır gibi tanışacak. Birine yardım etmek istiyor. Belki de doğru olan, böyle anlarda evrendeki bütün canlılar arasından tek bir insanı seçip ona bütün gücünle yardım etmek. Bu yardıma layık bir erkeği ya da kadını. Fakat bu "layık" kelimesi, gerçekle yüz yüze gelindiğinde birden anlamsızlaşıyor. Her insan eksiksiz bir kadere sahip olmaya "layıktır." Ve büyük kaderin, savaşın içinde insanların başına başka bir kader, bu küçük, eksiksiz kader gelir.

Kadın birinci kata vardı. Merdiven sahanlığında duruyor. Bir hırsız gibi dikkatle etrafına bakıyor, çantasından bir pudra kutusu çıkarıp küçük kutunun aynasını hafif vuruşlarla temizliyor, aldığı pirinç tozuyla burnunu pudralıyor. Ardından ciddi ve endişeli bir ifadeyle ufak aynada yüzünü inceliyor. Heyecan içinde; bitirme sınavı yaklaşan bir öğrenci gibi midesinde bir huzursuzluk hissediyor. Adım sesleri duyuyor ve birden vakur bir kadın, bir hanımefendi oluyor. Ölçülü hareketlerle en üst kata çıkıyor. Karşıdan yaşlıca bir bey geliyor, basamaklardan birinde durup onun arkasından uzun uzun bakıyor. İyi bir kadın, diye düşünüyor. Alçak sesle ıslık çalarak yoluna devam ediyor.

Kadın da "iyi bir kadın" olduğunu biliyor. Bunu bugün özellikle, tepeden tırnağa biliyor. Sabah, acaba kar çizmesi mi giymeli diye uzun uzun düşündü. Yerdeki kar epey yükselmişti. Fakat sonra yine de çizme giymeden, ten rengi çoraplar ve sokaktaki çamurdan özenle koruduğu, bileklerini açıkta bırakan, ince tabanlı, fok derisi ayakkabılarla yola çıktı. Şimdi o ince çoraplar ve zarif, küçük ayakkabılarla donuyor ama tam da bugün uzun, güzel bacaklarını kar çizmelerinin içinde saklayamaz.

Daha önce hiç görmediği bir adama gidiyor. Binanın içi sıcacık, tavanı kubbeli beyaz koridor bir manastıra uzanıyormuş gibi görünüyor. Duvarda altın çerçeveli eski şehir manzaraları asılı. Her şey sakin ve hesaplı. Kadın içini çekiyor, kimseyi görmüyor. Yakası kürklü kabanının cebinden katlanmış bir kâğıt çıkararak bir ismi heceliyor. Ardından miyop gözlerini kırpıştırarak etrafına bakıyor. Üniformalı bir adam ona doğru geliyor. Kadın, ismi söylüyor.

Bu ismi hayatında ilk defa yüksek sesle söylüyor. Bir ismi söylediğimizde evrendeki görünmez güçler iki insanı bir telefon santralinde olduğu gibi birbirine bağlar.

Üniformalı başıyla onaylıyor. "Müsteşar Bey ancak saat on ikiye kadar ziyaretçi kabul eder" diyor.

"Kartvizitim" diyor kadın kötü bir Macarcayla. "Lütfen ona kartvizitimi verin."

Sempatik bir edayla, alçak sesle konuşuyor ve o bozuk Macarcayı konuşma şekli odacının gururunu okşuyor. Küçük ulusların evlatları bir yabancının onlarla anadillerinde konuşmaya çalışmasını şeref sayarlar. Odacı nazik; bir beyefendi gibi yabancı hanımefendiye oturması için yer gösterdikten sonra elinde kartvizitle uzaklaşıyor.

Kadın yeşil kumaş kaplı kanepeye oturuyor. Ellerini kalbine bastırıyor. Kalbi sinirli sinirli atıyor.

Nihayet bir odaya alındı. Kapı arkasından tık çıkarmadan kapandı; ki bu bütün gürültüleri yutan sessizlik, manastırımsı binada bulunan her şeyi karakterize ediyor: Burada daktilolar da daha hafif tıkırdıyor; sanki karmaşık bir düzen, sessiz bir vazifeşinaslık her hareketi, makinelerin gürültüsünü bile disipline sokuyor. Kadın eşikte hiç kımıldamadan, bir okul çocuğu acemiliğiyle duruyor, sanki bir jimnastik egzersizinin ardından "Sıradaki" diye seslenilmesini bekliyordu. Esnek bedeni büyük beyaz kapıda, olduğundan uzun görünüyordu.

Adam elinde kartvizitle çalışma masasından kalktı.

Ne kadar solgun, diye düşündü kadın. Gözlerini yere indirerek dar dikiz deliğinden adamı miyop ve dikkatli, soğuk ve biraz düşmanca bir bakışla inceliyordu.

Solgun görünüyor olmalıyım, diye düşündü adam; çünkü başındaki bütün kanın çekildiğini hissediyordu.

Kan "kalbine hücum etmişti", ona öyle geliyordu; bir yandan da bunun sadece, kitap okurken fazlasıyla sık karşılaştığı edebi bir mübalağa olduğunu biliyordu. Gerçekte böyle bir "hücum" söz konusu değildir. Kan daima kalbe akar ve baş dönmesinin, kan dolaşımının ritmiyle alakası yoktur. Böyle duygusal klişeler kitaplarda olur.

Şimdi düşünüyor: Hayır, bu gerçekten abartılı. Ve birden keyifleniyor.

Abartılı, asabi bir keyif; sanki şeytani beceriye sahip bir el vücuduna bir madde zerk etmiş ve maddenin girmesiyle bu tekinsiz

keyif titreşerek bütün uzuvlarına yayılmış gibi. Dikkat etmeliyim, diye düşünüyor, yoksa bir skandal yaşanacak. Eğer vücudumdaki, ruhumdaki ya da sinirlerimdeki bu titreşim bir saniye içinde kaybolmazsa… Eğer kendime dikkat etmezsem, eğer bu dürtü geçmezse, gülmeye başlayacağım. Gülmek ne kelime… Makaraları koyvereceğim, yerlere yatacağım. Yumruklarımı masaya vura vura güleceğim. Kendimi kanepeye atıp ellerimi karnıma bastıra bastıra, kasıklarımı tuta tuta kahkahalara boğulacağım! Bu dürtü geçmezse bir skandal yaşanacak; yan odadan memurlar gelecek, bakanı çağıracak ve sağlık görevlileri beni sanatoryuma yollayıp emekli edecek. Şimdi gülmeye başlayacağım, hem de katıla katıla, diye düşünüyor; ve bu kelimelerden hoşlanmıyor. Gelgelelim kelimeler kendiliğinden ortaya çıkarak basmakalıp anlamlarını yedi cihana ilan ediyor, sanki uzun bir sürgünün ardından nihayet geri dönmüş, vatandaşlık haklarını alıyor, kelimeler onun ruhuna yayılmış, taklalar atıyor: Bir saniye daha sürerse kelimeleri kahkahalar halinde püskürtecek; bu kadının önüne halıya, odanın ortasına, Tanrı'nın ve dünyanın huzuruna. Çünkü bu kadarı gerçekten fazla. Belki ancak şeytan o boynuzlu alnıyla kendi çarpılmış, korkunç yüzünün yine de Tanrı'nın yüzüne benzediği, boş zamanlarında aklına geldiğinde böyle fesat ve umutsuz bir edayla güler.

Bir saniye daha sürerse patlayacak. O zaman da kadın korkuya kapılacak, kaçıp gidecek. Fakat sonuçta neden kaçıp gitsin? Bu kadın zamandan ve artık gerçek cisimlerin, imgelerin ve kavramların olmadığı, onun yerine cisimleri, imgeleri ve tezahürleri birbirine karıştırarak soğumuş duygusal izlenimlere çeviren kaosun hüküm sürdüğü, büyük uzayın ötesinde bir yerlerde bulunan ve zamandan da korkunç bir mekândan geri dönüp sokaktan kendisine doğru gelirken kafasında ne vardı ki? Burada, eşikte duruşu sebepsiz olamaz. Kendisi onun yüzüne kahkahalarla gülse de bu kadın her şeye cevap verebilir; var olduğu, yaşadığı ve burada, eşikte durduğu gerçeğiyle. Şimdi adam sonsuz bir meraka kapılıyor; neredeyse cinsel uyarım gibi bir şey. Neticede bu sıradan bir olay sayılmaz. Neticede birini gömdükten sonra o kişinin artık hem gerçek hem de anı olan, pagan kralların mezarları gibi üç kapaklı, sağlam mezarından kalkıp öğle vakti saat biri yirmi geçe burada, eşikte dikilmesi herkesin başına

gelen bir durum değil. Çünkü şimdi saate ve duvardaki takvime bakıyor: Perşembe, biri yirmi geçiyor. Onun için perşembe nasıl bir gün? Normalde hayatın iyi meleklerinin onunla daha fazla ilgilenmedikleri ama aynı şekilde iblislerin, gündelik hayatın fesat küçük şeytanlarının da onun kaderine dikkat etmedikleri ve hayatına çelme takmadıkları, öylesine bir gün.

Hayaletler, diye düşünüyor, belli ki bu dünyayı sadece geceleri ziyaret etmiyorlar. Gündüz vakti de geliyorlar. Bu hayalet etten kemikten. Çok hoş bir etten ve kemikten, diye tespitte bulunuyor alaycı bir edayla. Çünkü şimdi, gülme dürtüsü geçmeye başladıkça, en ufak bir şaşkınlık değil, sadece alaycı bir kırgınlık ve sarsıntı yaşıyor. Şimdiye dek farkında olmadığı bir şeyi şu anda anlıyor. Hissettiği şey aşağı yukarı, Kopernik'in ve sonrasında Darwin'le Freud'un her seferinde insanın dünyanın merkezi olmadığı anlamına gelen tespitleriyle rencide ettikleri insanlığın hissettiğiyle aynı. Dünya evrendeki tek yıldız değildir, insanın daha az seçkin akrabaları da vardır ve aklımızın içgüdülerimize karşı tutumu en fazla Avrupa'nın Asya'ya karşı tutumu gibidir. Bizzat kendisi de kâinatın anlamı ve merkezi değil. Fakat bugüne dek hiç kimse bunu onun yüzüne, bu kadının şu anda eşikte sessizce durmak suretiyle ifade ettiği kabalıkla söylememişti. Kırgınlığı artıyor. Yüzü kızarıyor.

Şimdi bir ses duyuyor, sevecen, kısık, ürkütücü derecede tanıdık; büyük divanın perdeleri arasından geliyor ve şöyle diyor: "*Tell me, my Heart, if this be Love?*"*

Ve odanın öbür ucundan karşılık veren kendi sesini duyuyor: "Kim yazmış bunu? Byron mı?"

"*No, Sir*"** diyor ses bir öğrenci edasıyla titizlenerek. "Lyttelton. Kendisi lorddu ve şiir yazardı."

Sonra sessizlik oluyor. Yalnızca bu şiir dizesi yaşıyor. İkisi –adam ve divanın loşluğundan gelen ses– aşkın ne olduğunu düşünüyorlar. Fakat bu çok uzun zaman önceydi.

---

* Söyle kalbim, bu aşk mı? (İng.) (ç. n.)

** Hayır efendim (İng.) (ç. n.)